

לונדון, 26.6.36

להברי ההנהלה - שלום וברכה,

ח.י.,

עוד לפני כשלושה שבועות הוזמנתי לבוא לוורשו, אולם לא יכלתי לזוז מפה עד גמר הוויכוח בפרלמנט. ומכיוון סווייז ופרנקפורטר היו צריכים להגיע הנה בתחילת שבוע זה והיה נחוץ שאפגש אתם מיד לאחר בואם, היו לי רק שני ימים פנויים בסביל וורשו.

הגעתי לוורשו ביום א' בבוקר (21.6.36), והפלגתי מֶסֶכ באווירון ביום ג' בבוקר - אבל שני ימי שהותי היו ימים ארוכים, מהבוקר עד אחת בלילה כל יום, ללא הפסקות כל שהן.

היו לי שלוש מסרות בביקור זה:

(א) לבחון את תגובת היהדות הפולניה למאורעות

בארץ,

(ב) להעמיד את המרכז הראשי באירופה על מצבנו בארץ

ובאנגליה כהוויתו,

(ג) לגייס ולהפעיל את תנועתנו בפולין.

מיד בבואי - היתה לי פגישה עם עסקני התנועה מכל המפלגות. מיד לאחר כך - מועצה מורחבת של המפלגות הציוניות בהסתתפות צירים מערי-השדה, אחר הצהריים - אספה פומבית גדולה בנובוסצ'י, לאחריה פגישה עם באי כוח המפלגות השונות, כל

אחת לחוד, בערב - אספת פרידה עם אנשי החלוץ שעלו למחרת לארץ (החבורה הראשונה מהשידול החדש).

ביום השני - בבוקר מסיבה עתונאית יהודיה. בצהרים -

מסיבה עתונאית פולנית וחולי"ת (לרבות סוכני רויטר והווס) באנגלית, לאחר הצהרים - מסיבה עם אנשי הסוכנות (לא-ציונים) וראשי המפלגות, בערב - מסיבה עם מרכזי כל המפלגות לשם אינפורמציה קונפידנציאלית על המצב הפוליטי.

במועצה המורחבת של המפלגות ביום א' בבוקר עמדתי

בעיקר על הסכנות הכלכליות, שיתוק חיי המשק והדלדול החמרי הצפויים לישוב מהתמדת המהומות - והבעתי השתוממותי על השאננות, הוסר החרדה והפסיביות השוררים בקרב הציונים בגולה. זהו בכל אופן הרושם שהיה לי בארץ וגם בלונדון, וראיתי צורך לעמוד עליו במסיבה זו. גידול כוחנו הישירי כנראה מטעה את צבורנו וכעלים מכנו את הסכנה האיומה שלא היתה כמוה עד עכשיו, סכנה משולשת הצפויה גם לישוב וגם לציונות כולה: סכנת החיים והרכוש, סכנת חורבן כלכלי, סכנת מדיניות אנטי-ציונית בעקב המהומות.

הנואמים שדיברו אחרי (רייס בשם פוע"צ - צ.ס.),

הרב ניסנבום בשם המזרחי, הינדס בשם הכלליים, גוסליב בשם קבוצת ב', טרטקובר בשם "ההתאחדות", ושני באי כוח "האופוזיציה" - מדינת היהודים והשומר הצעיר) חלקו על התרשמותי וקובלנתי, והבטיחו אותי שלא רק המחנה הציוני אלא כל המוני ישראל מזועזעים עד היסוד מהנעשה בארץ ומוכנים במלוא כוחם לעמוד בפרץ ולתת יד נאמנה לישוב ולהנהלה במאמצי ההצלה וההגנה,

וכסימן לכך הכריזו פה אחד על מפעל בצרון.

גם לאחר דברים אלה - האספות והמסיבות שלאחר כך -

לא נשתחררתי לגמרי מהרושם המדכא שדבר-מה אינו בסדר בתנועתנו.

איני יכול להתיימר שהיתה לי אפשרות להכיר את המצב כי שהיתי

בוורטו רק שני ימים, וכל רגע היה תפוס בשיחות ודיונים

שונים, ואין לי ידיעת המצב מחוץ חקירה ובדיקה אובייקטיבית,

אולם נסארת ברושם שאין חרדה מספיקה בקרב הציונים, ואין

בקרבם הכרת עצם הסכנה שבה נחונה תנועתנו. אני מצדי

עסייתי הכל - גם במומבי וגם בשיחות אינטימיות - למען חשוף

בפני היהדות הפולנית את כל חומר המצב ועומק הסכנות. ואיני

בטוח בכל זאת שהדבקתי אותם באותה החרדה שבה אני חי כל

הימים האלה.

יתכן שהאופי המיוחד, החדש של המאורעות גרם לכך.

הכעס לא היתה טרגדיה מזעזעת כמו בחברון (1929) או בבית

החלוצים ביפו (1921). העליה לא נפסקה. ויש רושם - לא

לגמרי בלתי נכון - על כוח גדול של הישוב, ויש גם רצון רב -

ובמידה ידועה יש גם יסוד לכך - להאמין שאין הממשלה, לפחות

בלונדון, נגדנו.

יתכן שמצב הבלהות של היהדות הפולנית גופא, מצב

של כוגרום פרמננטי, גם פוליטי, גם פיסי, גם כלכלי וגם

מוסרי, אולי הרבה יותר גרוע מאשר בגרמניה - טמסם את הרגשות.

הדלות מבהילה, העלבון עובר כל גבול, ואין כל שמץ של תקווה

להטבה, להגנה עצמית. יאוש שחור וחוסר אונים, חדלון-ישע

וחוסר מוצא. וכנראה קשה באופן נפשי ליהודי פולני לציוני

פולני להגיה שגם התוחלת היחידה והאחרונה אף היא בסכנה.

יש איזו השראה משיחית במובן השלילי - לא חגבורת

האמונה בכוחות עצמיים וחיסול הרצון - אלא הזיה מופתסת.

אחרת אולי לא היו יכולים להתקיים בגיהינום זה. הרגשתי זאת

באספה הפומבית. אני דיברתי על הקסיים הפוליטיים והסכנות

החמורות ובאולם היתה התלהבות ללא גבול, כאילו הבאתי בשורת

המשיח.

אולם כשדנתי בישיבות הבאות על פעולה - לא ראיתי

את הנכונות וההמרצה שאפשר היה לצפות להן בימים אלה.

נדמה לי שנעשה משגה שלא הוצאה לפועל ההחלטה של

ההנהלה כשעוד הייתי בארץ - לשלוח שני חברים לפולין.

מבין אני את הקושי הנפשי לעזוב בשעה זו את הארץ - אולם אין

גם לעזוב את הגולה לנפשה. יש לנו לא רק חזית הבטחון בארץ

וחזית פוליטית בירושלים ולונדון - יש גם חזית-העם, שבשעה

קשה כזו וודאי שאין להזניחה.

הדיון המעסי על הפעולה הכספית היה במסיבת הלא ציונים

ביום ב'. (השתתפו כמובן גם ראשי המפלגות הציוניות). גוסליב

הציע להפסיק לכמה שבועות פעולת הקרנות ולהתרכז במגבית

סיוחדה. התנגדתי לכך משני טעמים: א) איני מאמין שבשביל

פעולה סיוחדה יש צורך בהפסקת פעולת קרן הקיימת, כי הוגי

הנוהגים והמקבלים ושיטות העבודה הם שונים בשני המקרים,

ב) חשתי שיתקיים רק חלק א' - הפסקה בקרנות.

השאלה היתה: מגבית עממית ופומבית או מגבית בצנעה בקרב חוגים מצומצמים. היה נימוק חשוב לטובת מגבית פומבית: הפעלת הצבור, מתן אפשרות של תגובה והשתתפות עממית. לעומת זאת עמדו אחדים מהלא-ציונים על הקושי במגבית עממית בימים אלה, והציעו לסדר רשימות של אישים בכל עיר מרכזית, להטיל על כל איש סכום מסוים ולגייס אנשי הספעה שיגבו את הסכומים האלה. הם בטוחים שההצלחה הכספית בדרך זו תגדל. אני הסכמתי שיתחילו בשיטה זו, ויראו אחר כך אם יש צורך ואפשרות של פעולה יותר עממית.

בשנת 1929 אספו מיליון זהוב. הפעם אין איש שמקווה להשיג סכום כזה. אחדים אמרו שאפשר להשיג חצי מליון (זהוב) - אחרים פקפקו גם בסכום זה.

בין הלא-ציונים היה איש חדש - מהנדס אייגר, שהיה מתבולל ורחוק מכל ענין יהודי. המאורעות בגרמניה וכולין קרבו אותו ליהדות, ובזמן האחרון קצת לא"י. הוא הביע חשש אופייני: אם יעשו בגלוי פעולה להצלת הישוב - הסבול היהדות בפולניה. כי שונאינו יגידו שאפילו בא"י אין סובלים יהודים. הביסוס של החשש הוא טפשי, כי בין כך ובין כך יודע כל פולני מהנעשה עכשיו בארץ. אולם החשש הזה מעיד על המצב בו נמצאים יהודי פולין.

ממסיבת העתונאים היהודים לא היתה לי הרבה נחת: ראיתי גם בטאלות, ועוד יותר ברפורט שנמסר בעתונים מהשובותי, את כל עם הארצות של חלק גדול מסופרינו ומחנכינו בפולין. סופרי ההיינס, אכספרס וגם במקצת המומנט שמו בפי את ההיפך מזה

בערות והוסר הבנה.

לעומת זאת היה לי סיפוק במסיבת העתונאים הפולנים והחוליים. הללו הקשיבו בעניין וקבלו את הסברתי על שאלות-היסוד ברצון רב.

גם הישיבה האחרונה עם מרכזי המפלגות הייתה מועילה.

במסיבה מצומצמת זו (היו כל המפלגות ממדינת היהודים ועד השומר הצעיר) יכלתי לתת אינפורמציה יותר מלאה ומפורטת על עמדת ההנהלה ויחסה לכמה עניינים המטרידים עכשיו את המחשבה הציונית ודעת הקהל היהודית: השאלה הערבית, הנציב, הפקידות, הכמסלה בלונדון, סידורי ענייני הבטחון, הועדה המלכותית, המצב בתוך הישוב, הרויזיוניסטים, האגודה, השפעת המאורעות על המסק היהודי, מצב העבודה, פועלים ערבים ויהודים, הנמל ועוד ועוד.

אגב נתברר לי - מדברי כל באי-כוח המפלגות,

שהרויזיוניזם בפולין שקע וירד וכמעט אינו מורגש. רק ביחר קיים עוד במידה ידועה. בועידה האחרונה של הצה"ר לא יכלו אפילו לבחור ועד מרכזי - מפני המריבות הפנימיות.

דבר חשוב שני, ופוזיטיבי, ששמחתי עליו - זהו

הנסיון ללכוד הכוחות הציונים. לע"ע קיים רק ועד קואורדינציוני זמני, אבל עובדים יחד, ואין כל מניעה שימשיכו לעבוד יחד, ואם ההנהלה תדאג לכך אפשר להפוך התחלה זו לאיחוד פרמננטי.

אולם לשם כך - ולא רק לשם כך - הכרחי לקיים מגע

בלתי אמצעי בין ההנהלה ובין התנועה.

- 59 -

רצו להכניס אותי בענין הדוויזים - אבל הייתי
מוכרח להסתלק, מפני שאיני מבין כלום בענינים אלה.
נסעתי מורשו בלב כבד: שלושה מליון יהודים
מופקרים לפרעות, עלבונות וחורבן כלכלי, ללא סיכוי וחקווה,
ללא הנהגה והדרכה, ללא ארגון וסעד פנימי - - -

ד.ב.ג.